

RÖDÖ VÖRÖS OROSZLÁNJA ÉS EGYÉB NUNATAKOK

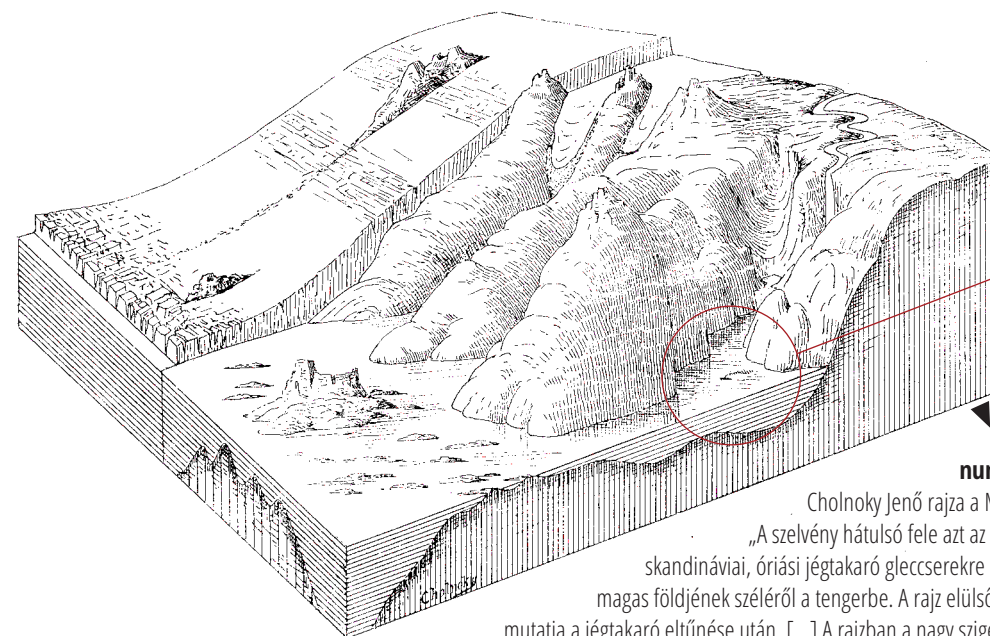
▷ SZÖVEG: LEVICZKI ANITA | FÉNYKÉP: A MAGYAR FÖLDRAJZI MÚZEUM ARCHÍVUMA

A sziklafalas, magasba nyúló norvég partok előtt temérdek apró, gömbölyded sziget pettyezi a tengert. Olykor felbukkannak köztük nagyobbak is, melyek nemcsak méretükkel, de merész formájukkal, óriás-vár tornyaikkal is élesen elütnek a környezetüktől. E szigeteket sokféle helyi legenda övezi, de kialakulásuk története a tudományos kíváncsiságtól hajtott utazók figyelmét is felkeltette

A norvég Helgeland-térség derekán fut végig az Északi-sarkkör. E tényre egy földgömb alakú fém-szobor hívja fel a figyelmét azoknak, akik elhaladnak a bálnahátra hasonlító, aprócska Vikingen-sziget mellett. Itt kezdődik az Éjféli Nap Birodalma. Az ezernyi, apró sziget között feltűnik néhány nagyobb is, melyeken különös sziklaformák ülnek. Ilyen például Rødøy (Rödö), a vörös sziget, melyen egy kőoroszlán, a Rødøyløva pihen, vagy a

E szigetek legendákat ihlető sziklaszirtjei annak köszönhetik alakjukat, hogy – magasságuknak és kemény anyaguknak hála – a hajdani gleccseróriások fölé tudtak emelkedni, így a jég körbemarta, de nem gyalulta le őket teljesen. Merész formáikkal nyomban kitűnnek a vertikális próbatételben alulmaradt, gömbölydedre csiszolt, alacsony szigetek közül.

A jégborítás fölé nyúló, fontos tájékozási pontokul szolgáló szik-

A hányatott sorsú gőzhajó

Tömbszelvény nunatakokkal és gőzhajóval

Cholnoky Jenő rajza a Morfológia című könyvéből. „A szelvény hátulsó fele azt az állapotot mutatja, amikor a skandináviai, óriási jégtakaró gleccserekre bomolva, letódult Norvégia magas földjének széléről a tengerbe. A rajz elülső része pedig a partalakítást mutatja a jégtakaró eltűnése után. [...] A rajzban a nagy szigeten levő sziklacsoport nem várom, hanem úgynevezett nunatak, vagyis olyan szikla, amely a jégkorszakban nem volt jéggel ellepve, azért nincs legömbölyítve, mint a többi szikla. A rajz különben Rödö-sziget képe emlékeztetől. A méretek óriási voltát akartam jellemezni azzal a gőzhajóval, amelyik a fjordba éppen befordul.” (Cholnoky Jenő: Tudomány, tanítás és rajztudás, kézirat)

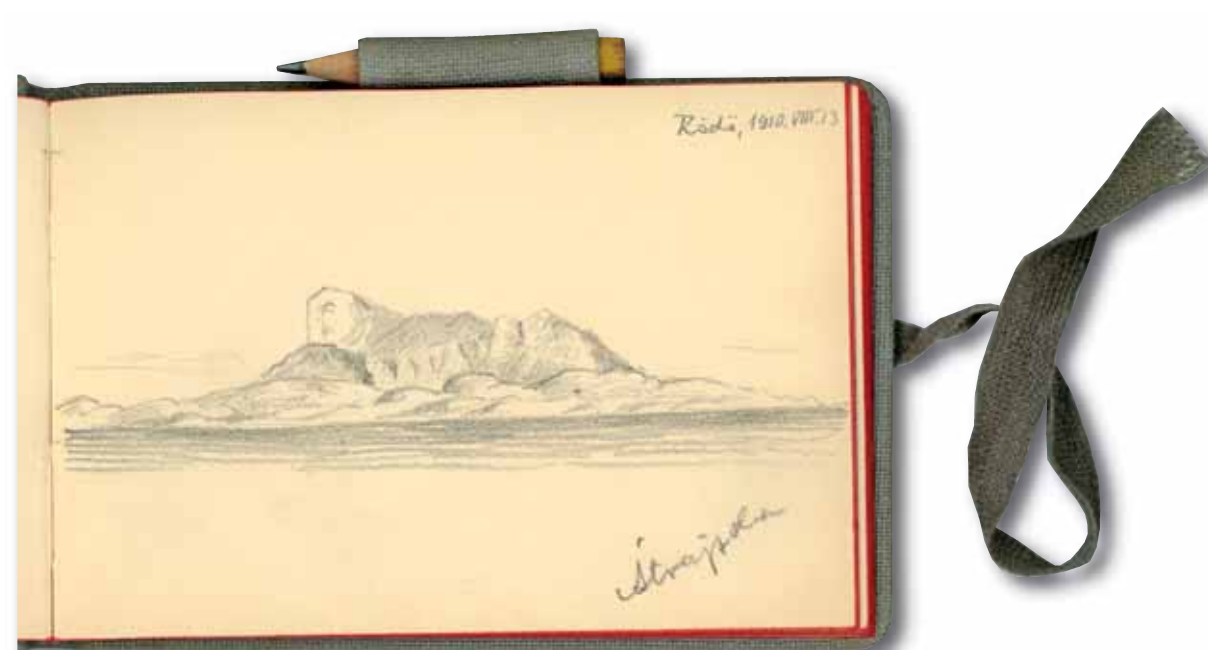

A lovas

Cholnoky Jenő: Hestmandø sziget a sarkkörön. A Hestmannen, vagyis a lovas sziklaalakzata a sziget déli részén emelkedik. 2014-től a sziget neve Storselsøya, a történelmi Hestmona elnevezés hivatalosan csak a sziget déli részére utal

Hestmona szigetén kővé dermedt lovas, a Hestmannen. Torget szigetén a lovas nyilától átlukasztott kalap, a Torghatten gránit szikla-hegye díszeleg, mely valóban „lyukas” egy rajta átvezető természetes alagút miatt.

látat az inuitok nevezték el nunataknak Észak-Amerikában. A szó bekerült a tudományos szóhasználatba is, így nunataknak nevezzük a belföldi jégtakaróból vagy gleccserből szigetszerűen kiemelkedő hegyeket, sziklacsúcsokat vagy gerinceket.

A vörös oroszlán

Cholnoky Jenő: Rödö, 1910. VIII. 13. Rødøy azt jelenti: „vörös sziget”. A rajta heverésző kőoroszlán neve pedig Rødøyløva, vagyis „a vörös sziget oroszlánja”. Rødøy egyúttal egy közigazgatási egység neve is, mely féltucat nagyobb szigetből és a velük szemközti parti zónából áll, összterülete 687 km². Címerében is ezüstalapon egy vörös oroszlán látható, mely Rødøy-sziget körvonalát idézi

A Cholnoky Jenő norvégiai és a Spitzbergákon tett utazásán használt rajz vázlatkönyve is megtekinthető a Magyar Földrajzi Múzeum földRajz című időszaki kiállításán 2020. november 22-ig.

Cholnoky Jenő: **Morfológia, 1926**

Bulla Béla: **Általános természetföldrajz, II. kötet, 1954**

Borsy Zoltán: **Általános természetföldrajz, 1993**

Cholnoky Jenő, az egyik leg-sokoldalúbb, kiváló rajz tehetséggel megáldott geográfusunk 1910-ben hajózott el Helgeland partjai előtt, amikor a Stockholmban rendezett XI. Nemzetközi Geológiai Kongresszus spitzbergai kirándulásán vett részt. Több rajzán is megörökítette a környék hívalkodó sziklaformáit, köztük Rødøy (Rödö), és a kővé dermedt lovast hordozó Hestmona (Hestmandö) szigetét is. Cholnoky Jenő ismeretterjesztő és tudományos műveit saját rajzaival, ábráival illusztrálta, melyek egyszerre tanúskodnak rajz tehetségéről és szemléltető képességéről. Az először 1914-ben megjelent, *A jégvilág* című művében közzétett egy ábrát, melynek

segítségével bemutatja, hogyan alakította ki a jég a norvég tengerpart mai formavilágát. Rødøy (Rödö) körorozslános szigete nagy hatással lehetett rá, ugyanis ezt választotta mintául a nunatak-szigetek bemutatására. Az ábra bekerült az 1926-os *A földfelszín formáinak ismerete (Morfológia)* című könyvébe is – ez volt az első magyar felszínalaktani könyv –, és feltűnik a közel hét évtizeddel később megjelent *Általános természetföldrajz* című, vaskos egyetemi jegyzetben is.

Minden jel arra mutat, hogy Rödö vörös orozslánja még jó pár évtizedig szemléltetheti a nunatakok nagyszerű formavilágát a magyar földrajzoktatásban.

Az eltűnt gőzhajó

A nagyszerű fjordrajz évszázados felhasználása során fokozatosan „lekopott” a minden lényeges részletre figyelő Cholnoky gőzhajó-méretaránya, általában minden átrajzoláskor jócskán egyszerűsödtek az ábrák. Csak a füst maradt...

LEVICZKI ANITA
GEOGRÁFUS, MÚZEUMI ADAT-
TÁROS A MAGYAR FÖLDRAJZI
MÚZEUMBAN
WWW.FOLDRAJZIMUZEUM.HU

A FÖLDRAJZOKTATÁSÉRT, A FÖLDRAJZI ISMERETTERJESZTÉSÉRT...

Támogassa szja 1%-ával
a Magyar Földrajzi Társaságot!
Adószámunk: 19007964-1-42

MAGYAR
FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG